

Otorinolaringološka specijalnost u okviru kliničke bolnice

Zvonimir Krajina

UDK 616.21(091)

Prispjelo: 10. lipnja 1995.

Klinika za otorinolaringologiju i cervikofacijalnu kirurgiju Medicinskog fakulteta Zagreb

Otorinolaringologija kao specijalnost razvila se je u drugoj polovici 19. stoljeća. Kod nas je uvedena 1894. g., a prva klinika formirana je 1921. g. Subspecijalizacija je kasnije nastupila kao i kod drugih kliničkih predmeta. Međutim,

odjeli s manjim brojem specijalista trebaju biti osposobljeni za čitavu struku. Za ORL odjel u Osijeku treba najmanje 6-8 specijalista koji bi vršili trostruku funkciju. Dane su smjernice takvog razvoja.

Ključne riječi: otorinolaringologija, klinička bolnica

1. Otorinolaringologija kao struka u svijetu i u nas

Otorinolaringologija se u početku 19. stoljeća odvijala u okviru otološke, odnosno laringološke klinike, da bi prva jedinstvena otorinolaringološka ustanova i klinika tek počela u Rostocku (1901), a zatim se formirale u europskim metropolama Njemačke, Francuske, tadašnje Austrougarske, Italije i Švicarske i na taj način postali predmet medicinskog studija trećeg rigoroza.

Kod nas, u Hrvatskoj, Dragutin Mašek 1892. godine osniva u bolnici Sestra milosrdnica, u okviru kirurgije, posebni odjel - kožni, za bolesti očiju, uha i grkljana i za bludobolju, koji doskora mijenja ime u Odjel od bolesti kože, spolovila, očiju, grla, nosa i uha. Na taj način Bolnica milosrdnih sestara postaje jezgro najstarije otorinolaringologije u Hrvatskoj, koje će kasnije (1921.g.) formirati kliniku, a Mašek odigrati značajnu ulogu ne samo kao prvi profesor otorinolaringologije nego i kao matičar Medicinskog fakulteta i predsjednik Hrvatskog liječničkog Zbora. Međutim, ne možemo da ne spomenemo prvo ime naše struke u Rječaninu Gjuri Catti koji je živio od 1849. do 1923. godine. Catti je napravio veliko djelo što je svoju laringološku literaturu 1920. g. poklonio klinici pri osnivanju u okviru Medicinskog fakulteta.

1955.g. Otorinolaringološki odjel u Vinogradskoj bolnici postaje novi centar za nastavu Medicinskog fakulteta a Ante Šercer, tadašnji šef odjela, ponovno je izabran za redovnog profesora Medicinskog fakulteta i 1964.g. isti odjel preimenovan je u II. kliniku Medicinskog fakulteta u Zagrebu.

Te dvije naše klinike dale su čitav niz stručnjaka ne samo nacionalne nego i internacionalne vrijednosti (Gušić, Podvinac, Pražić, Femenić, Krajina, Kosoković, Subotić i s Druge klinike Šercer, Krm-potić, Padovan, Orešković, Pansini). Njihovim znanstvenim djelovanjem i nazočnošću na čitavom nizu sastanaka i kongresa diljem Europe, Amerike i Japana došlo je do niza priznanja i uvažavanja baš zagrebačke otorinolaringologije. Osim dvije klinike u Zagrebu, nakon II. svetskog rata, u okviru novoosnovanog Medicinskog fakulteta na Rijeci osnovana je i Otorinolaringološka klinika, a od 1979.g. splitski ORL odjel i osječki ORL odjel služili su kao nastavna baza za dislocirani medicinski studij zagrebačkog fakulteta u Splitu i Osijeku. Obje ove bolnice postale su kliničke bolnice, a na taj način djelokrug rada otorinolaringoloških odjela još značajniji.

2. Razvitak struke

Kao i druge kliničke discipline, otorinolaringologija je doživjela nagli i brzi razvitak. Nova tehnološka dostignuća, antibiotici i operativna tehnika su bili odlučujući momenti u tom razvitku. Onkologija je bila jedna od prvih disciplina gdje je došlo do timskog rada s radiolozima i citohistolozima, pa je tumorska kirurgija poprimila najšire razmjere. Zbog toga je i struka dobila naziv - otorinolaringologija i cervikofacijalna kirurgija, čiji naziv je preuzela i naša ORL sekcija u Puli 1973.g. Isti zamah proširio se je na području plastične i rekonstruktivne kirurgije, zbog čega je formirana i posebna subspecijalnost iz toga područja. Tehnološke novine un-

apredile su posebno audiologiju i fonijatriju i 1970. g. naša katedra u Zagrebu dobiva proširen naziv - Katedra za otorinolaringologiju s audiologijom i fonijatrijom. Sve te novine prate i druga poglavlja kao što su rinologija, otologija, otoneurologija, laringologija, endoskopske pretrage itd. Na taj način jedna relativno uža klinička disciplina u početku se počinje razvijati u supspecijalnosti i pojedine kolege, manje ili više, razvijaju se u pojedinim pravcima. Koliko je taj trend razvitka pozitivan, što se tiče tehničkog i znanstvenog napretka, manji pa i srednji odjeli moraju imati liječnike odnosno specijaliste koji pokrivaju čitavo područje. Jedna klinika, koja ima 20 ili više suradnika, može se okrenuti takvom razvoju, a manje ustanove trebaju da njihovi specijalisti pokrivaju bar 2 osnovna područja struke. U zadnja dva desetljeća u okviru naših većih centara razvijala se je postdiplomska nastava i kontinuirana edukacija, gdje su kolege iz manjih centara dobivali dodatne informacije o najnovijim dostignućima struke.

Kao zaključak ovog poglavlja mogli bismo istaknuti da je razvitak supspecijalnosti imao pozitivni odjek na brzi i široki razvitak naše specijalnosti, ali potpuno odvajanje pojedinih disciplina vodi do razbijanja otorinolaringologije kao cjeline. Svaki specijalist može imati posebnu sklonost za pojedino područje, ali mora isto tako pratiti, bar teoretski, struku kao cjelinu. To posebno važi za odjele gdje je broj kadrova skučen, pa je posebno u takvim slučajevima potreban cjelovit pristup.

3. Otorinolaringološka služba u Osijeku

Godine 1981. Poljak iznosi u knjizi "Građa za povijest otorinolaringologije u Hrvatskoj" da u Općoj bolnici u Osijeku na ORL odjelu ima 8 djelatnika (Čuk Dragica, Dičić Branka, Dimter Edgar, Guljaš Boris šef odjela, Klauznicer Miroslava, Prlić Ante, Skvorcov Boris, Sontacchi Zdravko, Špralja Veselin). Guljaš i Prlić imali su doktorat znanosti. Inače na Odjelu u prošlosti bili su kasnije dva profesora iz otorinolaringologije u Sarajevu i Zagrebu (Herlinger i Pražić). Dobri odnosi i suradnja toga Odjela s ORL klinikom na Šalati postojali su dugo vremena. Klinika je u dva navrata organizirala postdiplomske tečajeve iz kirurgije nosa i larinksa. Osobno sam u nekoliko navrata u Osijeku dogovarao organizaciju rada i posebno znanstveni rad. Međutim, kao da je bila zla kob, jer je nekoliko istih kolega oboljelo, jedan je čak umro, tako da je ta dobra ekipa desetkovana. Osim toga, Guljaš, a vrlo brzo i Prlić, otišli su u mirovinu. K tome je došao i Domovinski rat koji je razrijedio tu prilično dobru ekipu. Bolnica u Osijeku je dobila naziv "klinička" i sada se postav-

lja kao urgentni zadatak da se odjel reformira, ekipira i zadovolji zahtjeve velike regionalne i kliničke bolnice.

Smjernice za budućnost

Uloga Otorinolaringološkog odjela u okviru Kliničke bolnice mora biti trostruka: stručna, nastavna i znanstvena. Stručna da zadovolji vrhunski domet kliničke medicine i dopunu obrade slučajeva mnogih odjela i klinika u okviru bolnice. Nastavna za praktičnu obuku pete godine iz otorinolaringologije, dok teorijski dio obavljaju nastavnici iz Zagreba. Međutim, treba misliti na budućnost kada će potpuna uloga nastave prijeći u ruke kolega iz Osijeka. Znanstveni rad je i do sada imao neke zasade na Odjelu, jer su doktorati znanosti rezultat takvog rada. Znanstveni rad treba dobiti svoje pravo mjesto u kliničkoj primjeni, jer, gdje nema takvog rada, nema napretka u struci, a da ne govorimo o novim dostignućima. Rutinski rad u struci je također ogroman. Velika Klinička bolnica u Osijeku treba suradnju s ORL odjelom u nizu problema onkologije, plastike, rekonstruktivne kirurgije, alergije i drugih područja kliničke medicine. Da se zadovolje svi ti zadaci, treba prema mojoj procjeni najmanje 6 do 8 gotovih specijalista. Prema tome, treba što prije prionuti slijedećim zadacima:

1. Šef odjela ne smije biti na kratke staze. On mora biti čovjek koji će stvarati koncepciju rada, usuglašavati se s kolegama i brigati se za odjel na svim mogućim razinama.
2. Odjel treba podijeliti na nekoliko odsjeka: rinološki i plastično rekonstruktivni, onkološki, otoneurološki i dječji. Prema tome trebao bi svaki odsjek imati dvojicu kolega. Uz te odsjeke treba formirati kabinete za audiologiju i fonijatriju, koji bi usko surađivali s istoimenim centrom u Zagrebu.
3. Stvarati usku suradnju s klinikama i odjelima bolnice na mnogim kliničkim zadacima. Formiranje timova iz prije spomenutih disciplina unapredili bi iste discipline, kako na ORL odjelu, tako i na suradnim klinikama i odjelima. Treba postojati najuža suradnja i uski timski rad s Odjelom za maksilofacijalnu kirurgiju.
4. Za sada, u početku reformiranog odjela, svaki liječnik specijalista trebao bi ovladati svim područjima struke. Posebni interes pojedinaca u ovakvoj bolnici morao bi biti najmanje na 2 područja struke. Supspecijalizacija iz jednog područja ne znači zanemarivanje drugog dijela. Ta supspecijalizacija se uglavnom za sada stiče

tečajevima i kursevima i veći broj tih simpozija znači i veću naobrazbu i praksu pojedinog liječnika.

5. Naša kolegica, koja je stekla titulu profesora otorinolaringologije u Njemačkoj (Sabina Wullstein), dala je gotovo čitavu otorinolaringološku opremu iz privatne bolnice Wullstein, čija je vrijednost velika, jer obuhvaća i opremu za intenzivnu njegu. Do sada ta oprema leži spačovana u podrumu bolnice. Kao zadatak broj jedan trebao bi biti postepeno uključivanje te opreme u rutinski rad ustanove. Smatram da će kolegica Wullstein uvijek uskočiti sa savjetima i dalje biti pri pomoći u svim vidovima rada otorinolaringološkog odjela.

Kao završetak ovog kratkog izlaganja naveo bih da su ljudi i oprema osnovni elementi napretka jedne struke. Oprema se može nabaviti vrlo brzo, ali kadrovi se stvaraju najmanje nekoliko godina. Izbor mora biti na one pojedince koji se od

početka ističu na svim vidovima naše djelatnosti. Stažisti i liječnici - znanstveni pripravnici bili bi trajan izvor tih kadrova.

Ako se postave zadaci i problemi, kao i metode za njihovo rješenje, nema te zapreke koja se ne može ukloniti da ORL odjel postane u pravom smislu klinički odjel i buduća ORL klinika.

LITERATURA

1. Krajina Z. History of Development of Otorhinolaryngology in Croatia. Acta Med Croat 1994; 48: 53-8.
2. Poljak Ž. Građa za povijest otorinolaringologije u Hrvatskoj. Klinika za otorinolaringologiju i cervikofacialnu kirurgiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu, Orbis, Zagreb 1981.
3. Šercer A. Otolaringologija - Prvi dio Propedeutike, Medicinska knjiga Beograd - Zagreb, 1951.

Abstract

OTORHINOLARYNGOLOGICAL BRANCH WITHIN A CLINICAL HOSPITAL

Zvonimir Krajina

Zagreb

Otorhinolaryngology as a special branch of medicine developed in the second part of the 19th century. In our country it was introduced in 1894 and the first ENT Clinic was opened

in 1921. Later on subspecializations developed as in other clinical branches. However, ENT Departments with a small number of specialists should cover whole field. The ENT Department in Osijek needs at least 6-8 specialists, who should perform a threefold function. The lines of such development are discussed.

Key words: otorhinolaryngology, clinical hospital